

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA XORIJIY TILLARNI O'RGATISHDA O'YINLARNING AHAMIYATI

Eshonqulova Nazira Sanaqulovna

Yusupova Go'zal Jabbor qizi

Qashqadaryo pedagogika texnikumi o'qituvchilari

Annotatsiya: *Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tillarni o'rgatishda o'yin faoliyatining pedagogik va psixologik ahamiyati tahlil qilinadi. Bolalarning yosh xususiyatlari, bilish jarayonlari va nutq rivojlanishiga mos ravishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi yoritiladi. Shuningdek, o'yin orqali til o'rgatish jarayonida bolalarning qiziqishi, faolligi va kommunikativ ko'nikmalarining rivojlanishi muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalarning xorijiy tilni o'zlashtirish jarayonini samarali va qiziqarli tashkil etishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *o'yin faoliyati, xorijiy til o'rgatish, maktabgacha ta'lim, kommunikativ ko'nikmalar, til o'rganish metodlari, pedagogik texnologiyalar, bolalar psixologiyasi.*

Abstract: *This article examines the importance of using games in teaching foreign languages to preschool children. The study highlights the pedagogical and psychological significance of play activities in the language learning process. Since play is considered the leading activity in early childhood, integrating game-based methods into foreign language instruction helps increase children's interest, motivation, and active participation in the learning process. The article also analyzes how games contribute to the development of children's communicative skills, vocabulary acquisition, listening comprehension, and pronunciation. It is emphasized that game-based learning creates a natural and engaging environment that supports effective language acquisition among preschool learners. The findings suggest that the use of games in foreign language education not only facilitates language learning but also promotes children's cognitive, social, and emotional development.*

Keywords: *preschool education, foreign language learning, game-based learning, play activities, communicative skills, vocabulary development, early childhood education, language teaching methods.*

Zamonaviy ta'lim tizimida xorijiy tillarni o'rganish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, maktabgacha yosh davrida til o'rganish jarayoni bolaning nutq rivojlanishi, tafakkuri va ijtimoiy faolligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'qitish jarayonini samarali tashkil etishda ularning yosh xususiyatlarini hisobga olish muhim hisoblanadi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin faoliyati yetakchi faoliyat turi hisoblanadi. Shu sababli xorijiy tillarni o'rgatishda o'yin texnologiyalaridan

foydalanish bolalarda tilga bo'lgan qiziqishni oshiradi, ularning nutqiy faolligini rivojlantiradi hamda yangi so'z va iboralarni oson o'zlashtirishga yordam beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar hayotida o'yin faoliyati alohida o'rin tutadi. Psixologik va pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, aynan maktabgacha yosh davrida o'yin bolalar uchun yetakchi faoliyat turi hisoblanadi. O'yin jarayonida bola nafaqat vaqtini mazmunli o'tkazadi, balki atrof-muhitni faol ravishda o'rganadi, yangi bilim va tajribalarni egallaydi hamda o'zining bilish jarayonlarini rivojlantiradi. Bola o'yin orqali predmetlarning xususiyatlarini, ularning funksiyalarini hamda o'zaro bog'liqliklarini anglay boshlaydi. Shu sababli o'yin maktabgacha ta'lim jarayonining muhim pedagogik vositalaridan biri sifatida qaraladi. Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, o'yin bolalarning shaxsiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. O'yin jarayonida bolalarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish, tasavvur qilish hamda ijodiy yondashuv kabi muhim ko'nikmalar shakllanadi. Bundan tashqari, o'yin bolalarning kommunikativ faoliyatini ham rivojlantiradi. Bola o'yin davomida tengdoshlari bilan muloqot qiladi, o'z fikrlarini ifodalashni o'rganadi va ijtimoiy munosabatlarga kirishadi.

Xorijiy til o'rgatish jarayonida o'yinlardan foydalanish ayniqsa samarali hisoblanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun an'anaviy o'qitish usullari ko'pincha zerikarli bo'lishi mumkin, biroq o'yin asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda qiziqish uyg'otadi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. O'yin orqali bolalar yangi so'zlarni takrorlaydilar, oddiy iboralarni o'rganadilar va dialoglar tuzishni boshlaydilar. Natijada til o'rganish jarayoni bolalar uchun tabiiy va qiziqarli faoliyatga aylanadi. Shu sababli o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatishda samarali pedagogik metod sifatida keng qo'llaniladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni o'rgatishda o'yinlardan foydalanish bir qator pedagogik va psixologik afzalliklarga ega. Eng avvalo, o'yin jarayonida bolalarda o'rganishga nisbatan ijobiy motivatsiya shakllanadi. O'yin qiziqarli va faol jarayon bo'lgani sababli bolalar o'qish jarayoniga majburiyat sifatida emas, balki zavq bilan bajariladigan faoliyat sifatida qaraydilar. Bu esa til o'rganish jarayonining samaradorligini oshiradi. Bundan tashqari, o'yinlar bolalarning eslab qolish qobiliyatini kuchaytiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun yangi ma'lumotlarni yodlab olishdan ko'ra ularni o'yin orqali o'rganish ancha oson hisoblanadi. Masalan, qo'shiqlar, she'rlar, harakatli o'yinlar yoki rasmi kartochkalar yordamida o'rganilgan yangi so'zlar bolalarning xotirasida uzoqroq saqlanadi.

O'yinlar bolalarning nutqiy faoliyatini ham rivojlantiradi. O'yin jarayonida bolalar yangi so'zlarni takrorlaydilar, oddiy gaplar tuzadilar va o'z fikrlarini ifodalashga harakat qiladilar. Bu esa ularning talaffuzini yaxshilashga, tinglab

tushunish qobiliyatini rivojlantirishga hamda muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, o'yin orqali o'qitish bolalarning psixologik jihatdan erkin bo'lishiga ham imkon yaratadi. Bolalar o'zlarini erkin his qilgan holda til o'rganish jarayonida faol ishtirok etadilar.

Xorijiy tilni o'rgatishda turli xil o'yin turlaridan foydalanish mumkin va har bir o'yin turi bolalarning muayyan ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. To'g'ri tanlangan o'yinlar bolalarning diqqatini jalb qiladi, ularni faol fikrlashga undaydi va til o'rganish jarayonini qiziqarli hamda mazmunli qiladi. O'yinlar orqali bolalar yangi so'zlarni osonroq eslab qoladilar, muloqotga kirishishga harakat qiladilar va o'rganilgan bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bundan tashqari, o'yinlar bolalarda mustaqil fikrlash, tasavvur qilish va ijodiy yondashuv kabi muhim ko'nikmalarni ham rivojlantiradi.

Xorijiy tilni o'rgatishda eng ko'p qo'llaniladigan o'yin turlaridan biri didaktik o'yinlar hisoblanadi. Didaktik o'yinlar ma'lum bir ta'limiy maqsadga qaratilgan bo'lib, ular bolalarning bilimlarini kengaytirish va yangi tushunchalarni o'zlashtirishga yordam beradi. Bu o'yinlar orqali bolalar yangi so'z va iboralarni o'rganadilar, ularning ma'nosini anglaydilar hamda nutq jarayonida qo'llashni boshlaydilar. Didaktik o'yinlarning asosiy afzalligi shundaki, ular bolalarning diqqatini jamlashga, eslab qolish qobiliyatini rivojlantirishga va til o'rganish jarayonini tizimli tashkil etishga yordam beradi. Masalan, rasmi kartochkalar yordamida tashkil etiladigan o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalar uchun juda samarali hisoblanadi. Tarbiyachi yoki o'qituvchi turli predmetlar, hayvonlar, mevalar yoki kundalik hayotda uchraydigan buyumlarning rasmlarini ko'rsatib, ularning nomini xorijiy tilda aytadi. Bolalar esa ushbu so'zlarni takrorlaydilar va asta-sekin ularni mustaqil ravishda ayta boshlaydilar. Bunday mashg'ulotlar bolalarning vizual xotirasini rivojlantiradi va yangi so'zlarni tezroq eslab qolishlariga yordam beradi. Shuningdek, "top va ayt", "rasmni tanla", "nima yo'qolib qoldi?" kabi didaktik o'yinlar ham bolalarning lug'at boyligini kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, "top va ayt" o'yinida bolalarga bir nechta rasm yoki predmetlar ko'rsatiladi va ular o'qituvchi aytgan so'zni topib ko'rsatishlari kerak bo'ladi. Bu jarayon bolalarning tinglab tushunish qobiliyatini rivojlantiradi. "Nima yo'qolib qoldi?" o'yinida esa bir nechta predmetlar ko'rsatiladi, so'ng ulardan biri olib qo'yiladi va bolalar qaysi predmet yo'qligini xorijiy tilda aytishlari kerak bo'ladi. Bu esa bolalarning xotirasini mustahkamlashga yordam beradi.

Didaktik o'yinlar orqali bolalar nafaqat yangi so'zlarni o'rganadilar, balki ularni turli vaziyatlarda qo'llashni ham o'rganadilar. O'yin jarayonida bolalar

soʻzlarni takrorlaydilar, oddiy gaplar tuzadilar va muloqot qilishga harakat qiladilar. Natijada ularning lugʻat boyligi kengayadi, talaffuzi yaxshilanadi va nutqiy faolligi ortadi. Shu sababli didaktik oʻyinlar maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tilni oʻrgatishda eng samarali metodlardan biri sifatida keng qoʻllaniladi. Harakatli oʻyinlar ham til oʻrgatishda muhim rol oʻynaydi. Bu turdagi oʻyinlar bolalarning jismoniy faolligini oshiradi va dars jarayonini qiziqarli qiladi. Harakatli oʻyinlar orqali bolalar yangi soʻzlarni harakatlar bilan bogʻlab oʻrganadilar. Masalan, buyruq asosidagi oʻyinlar orqali bolalar harakat bilan bogʻliq soʻzlarni tezroq eslab qoladilar.

Rolli oʻyinlar bolalarning nutqiy faolligini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu oʻyinlarda bolalar turli rollarni bajaradilar va oddiy dialoglar orqali muloqot qilishni oʻrganadilar. Masalan, doʻkonda savdo qilish, mehmon kutish yoki tanishuv kabi vaziyatlarni sahnalashtirish orqali bolalar tilni amaliy jihatdan qoʻllashni oʻrganadilar.

Qoʻshiqlar va musiqiy oʻyinlar esa bolalarning talaffuzi va eslab qolish qobiliyatini rivojlantiradi. Ritm va musiqaga asoslangan mashgʻulotlar bolalarga yangi soʻz va iboralarni oson va qiziqarli tarzda oʻrganish imkonini beradi.

Oʻyin texnologiyalari nafaqat pedagogik, balki psixologik jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. Oʻyin jarayonida bolalar oʻzlarini erkin va qulay his qiladilar, bu esa ularning faol ishtirok etishiga yordam beradi. Psixologik jihatdan erkin muhitda oʻqitish bolalarda qoʻrquv va tortinchoqlikni kamaytiradi hamda ularning nutqiy faolligini oshiradi. Oʻyinlar bolalarning ijtimoiy koʻnikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Oʻyin jarayonida bolalar birgalikda ishlashni, hamkorlik qilishni, navbat kutishni va bir-birining fikrini hurmat qilishni oʻrganadilar. Bu esa ularning ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Bundan tashqari, oʻyinlar bolalarning ijodkorligini rivojlantiradi. Bola oʻyin davomida turli vaziyatlarni tasavvur qiladi, yangi gʻoyalarni oʻylab topadi va muammoli vaziyatlarga oʻziga xos yechimlar topishga harakat qiladi. Bu esa uning tafakkurini va tasavvurini rivojlantiradi.

Psixologlarning taʼkidlashicha, oʻyin orqali oʻqitish bolalarning stresssiz va tabiiy tarzda bilim olishiga imkon yaratadi. Shuning uchun maktabgacha taʼlim jarayonida oʻyin metodlaridan keng foydalanish bolalarning til oʻrganish jarayonini samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarga xorijiy tillarni oʻrgatishda oʻyin faoliyati muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Oʻyinlar bolalarda til oʻrganishga boʻlgan qiziqishni oshiradi, ularning nutqiy faolligini rivojlantiradi hamda yangi bilimlarni oson va samarali oʻzlashtirishga yordam beradi. Shu sababli maktabgacha taʼlim jarayonida oʻyin texnologiyalaridan keng foydalanish,

o'yin asosida tashkil etilgan dars mashg'ulotlarini joriy etish bolalarning til o'rganish jarayonini yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Jalolov, J. (2022). Chet tilini o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Mamatov, A. (2021). Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. Toshkent.
3. Cameron, L. (2023). Teaching Languages to Young Learners. Cambridge University Press.
4. Harmer, J. (2022). How to Teach English. Pearson Education.
5. Ellis, R. (2021). Second Language Acquisition and Language Teaching. Oxford University Press.